

דברי תשובה

בישיבה השבעים ושש של הכנסת הראשונה

קודם-כל עלי להביע הוקרתי לוועדת-הכנסת שנענתה לתביעת הממשלה, לדחות את פגרת-הקיץ עד שהכנסת תדון ותחליט בשלושה חוקים: 1. חוק שירות-הבטחון, 2. חוק-הנכים, 3. חוק-החינוך. לא נתקיימו בכנסת ויכוחים רבים שהיו חשובים, רציניים ואחראים כוויכוח זה על חוק-הבטחון, ואין פלא. אנו דנים עכשיו בדבר, שבו תלוי לא רק בטחוננו, אלא עצם קיומנו. זה מחייב כל אחד מאתנו לדון על הדבר לגופו. והויכוח בכללו נותן כבוד לכנסת. אפשר להסכים או לא להסכים לכמה מדברי המתווכחים — אך כמעט כל הנאמים דיברו מתוך אחריות וחרדה לענין. היו כמובן גם יוצאים מן הכלל — ואין להתרעם על כך. היו נאמים אחדים שלא הסתפקו בדיון על ההצעה או בויכוח על דברי המציע, אלא ראו צורך גם להוציא משפט על המציע עצמו. המציע קיבל גם דבריהם באהבה.

*

פתח בויכוח ממין זה המתווכח הראשון, חבר הכנסת י. ריפטין, ואחריו החרה-החזיק י. גלילי. ואי-אפשר כמובן לחבר הכנסת י. מרידור שלא יצא בעקבותיהם. אקדיש לדבריהם הערות אחדות, ואנסה אחר-כך לברר השאלות העקרוניות, שנתעוררו תוך כדי הויכוח.

ריפטין מצא מקום להתגדר בהערה צדדית שלי על חשיבות האימון הצבאי; כשהזכרתי העובדה הידועה, שאמריקה לא שלחה חייליה לקרב עד שהתאמנו כהוגן, הוא נטפל לדברים אלה ועל-פי הסברים פסיכואנליטיים מעמיקים גילה, שאין אני מתכוון כלל לאימון צבאי, אלא באתי להכריע במחלוקת של תקיפי-עולם: מי סיע ומי לא סיע למלחמה נגד היטלר ומדוע נתאחרה פתיחת "החזית השנייה". לא אוכל לומר שהסבר פסיכואנליטי

זה של ריפטיין הוא ילדותי, — כי חסרות לו שתי תכונות חיוביות שיש לשיחות-ילדים: חן ותום. וחובת האימון הצבאי במקומה עומדת, פשוטה כמשמעה, והאחראים לארגון צבא-הגנה לישראל חייבים לדאוג, שהאימון הצבאי יעשה במלואו וביעילות.

חבר-הכנסת ריפטיין לא מצא בדברי גם ערובות מספיקות וממשיות לחלו-ציותו של הצבא. יש, כמובן, לריפטיין האפשרות לומר בכנסת ככל העולה על רוחו, כל זמן שהיור מרשה; אך ברצוני להודיע לריפטיין במלים ספורות ופשוטות, שאינני מודה בזכותו לדרוש ממני ערובות לחלוציות, ואין אני מוכן ואיני רואה כל צורך לתת לו ערובות כאלו.

ואם ריפטיין התכוון לקיום כוח חלוצי מיוחד בתוך הצבא — הרי עלי לומר בדברים ברורים ביותר, שכל עוד אני אחיה שליח המדינה לעניני בטחון, לא יהיו שני מינים של צבא, — אחד חלוצי ואחד לא-חלוצי; יהיה רק צבא אחד ואחיד. בצבא אחיד זה תהיה חלוקה מקצועית: חיל-יבשה, חיל-אוויר, חיל-ים, חיל-הנדסה וכדומה. תהיה חלוקה סידורית טאקטית — חטיבה, גדוד, פלוגה וכו'. אך לא תהיה חלוקה חלוצית ולא-חלוצית, לא תהיה יחידה חלוצית ויחידה לא-חלוצית; במידת יכלתנו, ואיני יודע אם היא גדולה או קטנה, נשווה לצבאנו אופי חלוצי. לא תהא שום יחידה מיוחדת, שיש לה הפריבילגיה להיות חלוצית, ולא יהיו יחידות אחרות נחותות-דרגה. מהיום הראשון שבו הוטלה מלאכה זו על שכמי, התנגדתי לחלוקה זו, וכל זמן שהאחריות תהיה עלי — אתנגד לה.

הח' ריפטיין לא יכול לשמוע במנוחת-נפש את בקורתי על ההתפצלות המפלגתית וריב-הסיעות המנופח בתוכנו. בבקורת זו ראה הוא לא פחות ולא יותר מאשר סכנה לחינוך הדימוקרטיים. אני מצטער, שעלי לעמוד על דעתי. איני סבור, שהופעת עשרים ואחת רשימות מתחרות בבחירות לכנסת בארץ קטנה כזו, בתוך ישוב של שש או שבע מאות אלף נפש, היא ביטוי של דימוקרטיה ושל בגרות חברתית. כיהודי אני מתבייש בתופעה חולנית זו. אינני מאמין, שלדימוקרטיה פועלית דרושות חמש או שש מפלגות-פועלים; איני חושב, שארבע רשימות של ציונים כלליים — וריפטיין לקח תחת כנפי חסותו גם את הציונים הכלליים — יש בהן משום ברכה ל"כלליות".

אנו חיים בדימוקרטיה ממשית, ולא בדימוקרטיה "עממית", ויש חופש לכל אדם להצטרף לכל מפלגה או להקים מפלגה משלו. אך אם מנסים להכניס משטר זה לתוך הצבא ולפצל את הצבא לפי רשימות-בוחרים או ריב-מפלגות — ונעשו נסיונות כאלה — חייבת המדינה לומר: אספו ידיכם! — אם המדינה רוצה לשמור על חירותה ועל קיומה.

חבר-הכנסת ריפטיין חלק על דברי, שבעיית-הבעיות של צבאנו היא באיכותו העליונה — איכותו המקצועית, הארגונית, החלוצית, המוסרית, האינטלקטואלית. ריפטיין שולל זאת. בעיית-הבעיות היא, לפי דבריו, "עממיות" הצבא.

לא רחוקים הימים, שהמלה "עממי" או "עממיות" היתה, "טריפה-ופסולה" בעיני ריפטיין וחבריו. בינתיים באה אפנה חדשה לעולם, ומה שהיו קוראים לפנים בשם דיקטטורה קוראים עכשיו בשם דימוקרטיה עממית. כל הכבוד לארצות ההן, שבחרו לעצמן או קיבלו משטר זה. זהו עסקן. אנחנו רוצים בשלום ובידידות עם כל המדינות בעולם בלי שנבדוק בציציותיהן, אך אין אנו רוצים משטר של "דימוקרטיה עממית" בתוכנו, ואין אנו רוצים בצבא "עממי" כזה.

*

חבר-הכנסת ישראל גלילי השמיע באזנינו הרצאה שלמה על חשיבות העצמאות ויעץ לנו, שלא נבנה צבאנו כסניף של מעצמה זרה. עד היום היינו רגילים לשמוע חרדה לעצמאותנו מפי חברי-הכנסת תופיק טובי וש. מיקוניס. אני מצטער, שגם ישראל גלילי נצטרף למקהלה זו. ואם נראה גם לו הצורך להטיף לנו עצמאות — היה מביא ברכה אילו היה מטיף תורה זו למפלגתם של ארם וחזן, אם דעתו אינה כדעת מפלגה זו. כנסת זו אינה זקוקה להטפה ממין זה. והיה טוב, אילו היה גלילי מבהיר, מי היא מעצמה זרה בעיניו. כי אנו איננו רוצים לבנות צבאנו כסניף של מעצמה זרה, אפילו אם ארם יעיד עליה שהיא לא זרה, ולא ברור אם גלילי חולק על דעת חברו ארם או לא; אם הטפתו לעצמאות אין פירושה הזדהות עם אחד הצדדים היריבים בעולם, ושעבוד צבאנו ל"מולדתו השנייה" של חזן. מדינת-ישראל אינה רוצה להיות המכריעה בין שני הרים גדולים: העם

היהודי, בניגוד לתופיק טובי ומיקונים וגרוריהם, רוצה לבנות ולבצר את מולדתו האחת, וממשלת ישראל רוצה, שצבא־הגנה לישראל ידאג לבטחון ישראל, אך ורק לבטחון ישראל ולחזיון השלום. הצבא לא יחליט במי להילחם ובמי לא להילחם. זהו לא עסקו של הצבא. צבאנו אינו צבא סורי, אצלנו מחליט העם. אנו בונים מדינה דימוקרטית, וצבא דימוקרטי אינו מתערב — בצבא — בהנהלת המדינה. לחייל, כלכל אורח אחר, יש דעה משלו, ובבחירות הוא מביע דעתו החפשית. אך כלל־הבוחרים ונבחריהם הדימו־קרטיים, הם בלבד קובעים את הקו המדיני — והצבא מוציא לפועל את החלטת נבחריו העם. הצבא במדינתנו, כבכל מדינה דימוקרטית, אינו אלא זרוע־הביצוע של מדיניות העם החפשי והפוסק.

מגילי, שיש לו לא מעט זכויות בתולדות ה"הגנה", שמענו פה, שיש בצבא "אותות רעים" — והם יכולים להדליח בארות. חושש אני, שלא דיך בדבריו, והמעשה הוא הפוך: יש בארות דלוחות מחוץ לצבא ויש סימנים רעים שמנסים להזרים "בארות" אלה לתוך הצבא. המדינה צריכה לעמוד בפרץ ולמנוע הדלחה מסוכנת זו.

כן שמענו מגילי דברים תמוהים גם בזכות ההתפצלות, ואני שואל: כמה מפלגות דרושות למדינתנו? בארצות־הברית של אמריקה יש כ־150 מיליון נפש, ומספיקות להן שתי מפלגות. באנגליה יש שלוש מפלגות. ואני נוטה להאמין שגם לנו יספיקו 2-3 מפלגות, ולפועלי ארץ־ישראל תספיק, לפי הכרתי, מפלגה אחת בלבד.

גילי לימד אותנו פרק בסוציולוגיה והסביר, שהתפצלות והתלכדות אידיאולוגית וסוציאלית הן תולדה של ניגודים חברתיים ושל ניגודי מאויים סוציאליים. אני מרשה לעצמי לפקפק בהסברה "מדעית" זו ביחס להתפצלות הפתולוגית בקרב פועלי ארץ־ישראל, המקיימים 5-6 מפלגות נפרדות. אני מפקפק אפילו בזה, שההתפצלות בקרב הציונים הכלליים והרשימה הירושלמית ורשימה י"ג וכדומה הן פרי ניגודים חברתיים — כאן יש ירושה מעציבה של אנרכיה ובלימה שבחיי עם גמול־מולדת ונטול־עצמאות במשך מאות בשנים. אני יכול להסביר לעצמי, מה הם עשרים ואחד הניגודים החברתיים הקיימים בתוכנו, שהולידו עשרים ואחת רשימות

בבחירות. למה יש באמריקה רק שני ניהודים ובתוכנו עשרים ואחד? עלינו לחסום הדרך בצבא לעשרים ואחד הניהודים של גלילי וריפטין. אם התפצלות וניהודים אלה יחדרו לצבא — לא יהיו לנו לא צבא ולא בטחון. אם אנו רוצים לסתום את הגולל על בטחון ישראל ועל מדינת-ישראל — נהפוך את צבא-הגנה לישראל לזירת התגוששות בין אידיאולוגיות ומאויים וניהודים חברתיים של 21 גושי-הבחירות שלנו. אין זה ענינו של צבא להכריע בוויכוחים אידיאולוגיים. לצבא בתורת צבא יש יעוד אחד, ואחד בלבד. ויעוד זה הוא אולי הדבר היחידי המאחד כולנו בלי יוצא מן הכלל — וזה, להגן על קיומנו, עצמאותנו ושלומנו. והצבא יבצע יעוד זה אך ורק אם בצבא לא יהיו כל פיצולים וניהודים חברתיים או אידיאולוגיים.

*

גם הרב הצבאי גיל שמע על רוח רעה בצבא. הוא יודע גם מה שדובר בכינוס הקצינים, שכל המפקדים הם חברי מפלגתו של שר-הבטחון. חוששני, שלא שמע את האמת. נכון הדבר, שבכינוס זה נשאלתי על-ידי קצין גבוה, לא מחברי המפלגה שלי, אם יש מינויים מפלגתיים בצבא? סיפרתי לו, שטענה זו שמעתי לפני כמה שבועות מחבר אחד ציבילי — אף הוא לא חבר המפלגה שלי, ובדקתי הדבר וקיבלתי רשימה של המפקדים הגבוהים בחיל היבשה (הקצין שהציג לי השאלה היה מחיל זה) ומצאתי, שלמעלה מ-50% מהמפקדים, החל ממפקדי גדוד ומעלה, הם חברי אותה המפלגה של הקצין שהציג לי השאלה, פחות מהשליש הם בלתי-מפלגתיים, פחות מהחלק השביעי הם חברי המפלגה של שר-הבטחון. יתכן לטעון, ששר-הבטחון צריך להסתלק בגלל זה; מותר בלי-ספק לחשוב כך — אך מסופקני, אם לשם כך מותר להפיץ שמועות לא-נכונות.

וכאחד הגילויים של הרוח הרעה בצבא, שמענו מפי גלילי מעשה נורא. מעין פילגש בגבעה, שקרה בחיל-האוויר.

„היה זמן — סיפר גלילי — ובחיל-האוויר היו נערכות בחינות פסיכו-טכניות. בחור משלנו שנשאל מה מקצועו והיה משיב שהוא חקלאי — היה נפסל. הסיבה היא, שיש ספרים בהם כתוב, שהחקלאות היא שם נרדף לבערות, להגבלה שכלית ולקוצר השגה“. ולא נתקרה דעתו של גלילי

בחיל-האוויר בלבד, אלא שפך זעמו ולעגו על כל מדריכי צבא-הגנה לישראל וסיים את דבריו בפסוק פתיטי: „ומהספרים הללו כנראה לומדים המעצבים את דמות צבא-הגנה לישראל“.

במקרה או שלא במקרה אני מכיר רבים מאלה המעצבים דמיתו של צבאנו, ואף אחד מהם לא שמע מעולם על ספרים אלה, שגילי מייסד עליהם את ידיעותיהם הצבאיות. גם אני קראתי בחיי קצת ספרות צבאית — ומעולם לא נודמן לי ספר כזה וגם לא שמעתי שמעו. חבל שישראל גילי לא נקב בשם הספרים, שעליהם נתחנכו לדבריו מעצבי דמות צבאנו. אך כיוון שלא עלה בידי לגלות עקבות הספרים המסתוריים של גילי וגם לא את קוראיהם המסכנים, פניתי לחיל-האוויר לברר, אם יש יסוד לסיפור המעשה על פיסול חקלאים בבחינות פסיכוטכניות. פניתי למפקד חיל-האוויר עצמו. אינני יודע, אם הוא מומחה אוניברסלי לספרות צבאית כדובר הצבאי של מפ"ם, אך יודע אני, שבחלוציותו ובאהבת-האמת שלו אינו נופל מישראל גילי. שלחתי לו שאלות וקיבלתי עליהן תשובות ברורות, אקרא לפניכם השאלות והתשובות.

השאלה הראשונה: השואלים בחיל-האוויר על מקצוע ופוסלים מקצוע-החקלאות? התשובה: „במיון המועמדים ללימוד טיסה יש ארבעה שלבים: א. בדיקה רפואית (בחיל-האוויר אין סומכים על הבדיקה הרפואית הכללית, כי הטיסה דורשת בריאות ממדרגה ראשונה). ב. בדיקה פסיכוטכנית. ג. בחינה השכלתית כללית. ד. מיון סופי בהתאם לתוצאות הבדיקות מהמבחנים. „בהופיע המועמדים לבדיקה הרפואית והפסיכוטכנית אין הבוחנים מתעניינים או שואלים על מוצא חברתי או מקצועי. אלה העוברים את שלושת המבחנים הראשונים בהצלחה (או, לפחות, לא בכשלון), מופיעים לפני ועדה הבוחרת מביניהם את המוכשרים ביותר, אך ורק לפי תוצאות המבחנים וההתרשמות שלהם מהמועמד“.

שאלתי שאלה שניה: ההיה מקרה אחד לפחות, שמועמד לחיל-האוויר נפסל בגלל היותו חקלאי? התשובה: „לא היה מקרה כזה“.

שאלתי שאלה שלישית: הישנו או היה בחיל-האוויר קצין שיש לו דעה, שחקלאי הוא מוגבל ובלתי-מתאים לחיל-האוויר? התשובה: „עד כמה

שידוע לי לא היה בחיל-האוויר קצין בעל עמדה שהיתה לו דעה, שחקלאי מוגבל מראש ביכולתו.

הדבר נעשה עוד יותר מוזר, כשדנים בנערים בני 18—20, שאך זה יצאו מבית-הספר והגדרתם כ"חקלאים" היא בעצם יותר הבעת רצון להיות חקלאים מאשר ציון מקצועם בעבר. יתכן שהיה מי שאמר בהלצה, ש"חקלאים" (וזה במובן האנגלי, הו'רגוני, של המלה "פרמר") אינם יכולים להיות טייסים טובים. לי על-כל-פנים לא ידוע על דעה כזו בחיל-האוויר שלנו — להיפך, גם בין אנשי מח"ל היתה הערצה רבה ליכולתם וכושר-תפיסתם של בני-ההתישבות.

היתה בעיה ביחס לרמת השכלתם במקצועות המדויקים: במתמטיקה, פיסיקה וכו', שהיא בדרך-כלל נמוכה מהסטנדרט המקובל בשביל טייסים מלחמתיים, אך הוחלט שלא להקפיד, ולהכניס לימוד נוסף במקצועות הנ"ל בבתי-הספר שלנו.

שאלתי שאלה רביעית: היש ספר, או הידוע לך ספר כזה, המגדיר חקלאים כמוגבלים או כמטומטמים? תשובה: "לא ידוע לי על שום ספר, הקובע את הסטנדרטים למועמדים ללימוד טיסה, אשר מגדיר חקלאים כמוגבלים, או מטומטמים, או פסולים מראש".

שאלתי שאלה חמישית: היש יסוד, אמיתי או מדומה, למעשיה של ישראל גלילי בכנסת? התשובה: "אין כל יסוד אמיתי או מדומה למעשיה של גלילי". לפי דברי אחד הטייסים נאמר פעם לגלילי, שבקבוצה שעמדה למבחן נפסלו גם "חקלאים", וזה נכון. אך בין זה ובין האשמתו גדול המרחק. והנה המספרים: עד היום עמדו למבחן כ-270 מועמדים לטייסים לחיל-האוויר. מהם נכשלו לפני קבלתם לקורס ולאחר התחלת אימוניהם — 119, כמעט החצי. בין הנכשלים היו בני-ההתישבות, שמהם נכשלו רק שנים בבחינות לפני קבלתם, וארבעה — לאחר אי-הצלחתם תוך כדי אימונים. מתוך 270 המועמדים היו 18 יוצאי ההתישבות העובדת, מתוכם נכשלו ששה, כלומר, מתוך יוצאי ההתישבות העובדת נכשל החלק השלישי, ומכל האחרים נכשל כמעט החצי.

ועל יסוד הלצה מפי אחד מעובדי חיל-האוויר, בלא בדיקת עובדות,

בלא ידיעת הענין, מוציא איש כישראל גלילי, שיש לו זכויות ב"הגנה", ומקובל בתוך מפלגתו כאיש הבקי בעניני-צבא — משפט לא רק על חיל-האוויר, כי אם על כל האחראים לצבא-הגנה לישראל, ונותן ציונים למעצבים את דמות צבאנו, כאילו הם שואבים השכלתם מספרים נפסדים ומפי אידיאו-טים שלא היו ולא נבראו.

*

ומלים אחדות לבקורתו האישית של חבר-הכנסת מרידור. הוא קבל על החטא הקדמון של שר-הבטחון, על שעיכב את התקפת צבאנו ב-19 ליוני. התפלאתי לשמוע שאיש כמרידור סבור, שב-19 ליוני חטאתי את חטאי הראשון. ועוד קובל מרידור בסרקום מר על "הכוננות המזהירה" לפני 15 במאי. בענין זה קצת קשה לי להתווכח עם מרידור מטעם פשוט, כי הידיעה וחופש-הדיבור בנדון זה לא נתחלקו במידה שווה ביני ובין חבר-הכנסת הנכבד. מר מרידור מדבר על דברים ואינו יודע אותם, ואני יודע דברים ואיני רשאי עדיין לדבר עליהם.

אומר רק זאת: אין זה לגמרי מדויק להגיד, שההתקפה הצבאית נסתיימה ב-19 ליוני. בוצעו עוד שלוש התקפות אחרי 19 ביולי, והיו להן תוצאות היסטוריות מכריעות. נתקימה התקפה, לא בלי אחריותו של שר-הבטחון, ב-15 לאוקטובר, התקפה שניה ב-29 לאוקטובר, ושלישית — ב-23 לדצמבר. ואלה שינו פני הארץ וגורלה.

ואשר לכוננות לפני 15 במאי — העובדה שאינה ידועה למרידור (וגם לא לרבים אחרים) אינה מוכיחה שלא נעשתה. והאנשים שיש להם חלק בעבודה זו — ורבים מהם לא שמעתם עד עכשיו אפילו את שמם — העם היהודי חייב להם לא מעט, אך הם מוותרים ברצון על הפרסום ועל הכבוד, כי יש להם נימוקים מספיקים לשמור על הצנעה; פעלם זה שכרם, והם מניחים בנפש חפצה לאחרים לפרסם זכרונות ולהתהדר במעשי-גבורה.

חבר-הכנסת מרידור קבל על גבולות לא-טבעיים, ואילו היינו נשענים, לדבריו, "על מחסום טבעי, על נהר הירדן" — היינו חוסכים 70% מתקציב-הבטחון. אני מפקפק בגבולות טבעיים, ולא הייתי מיעץ למישהו לסמוך עליהם. הטענה, שצבא בריטי יתכן שימצא בטול-כרם או בחברון, היא

טענה, אבל אינה שייכת לענין שבו אנו דנים, כי אילו היה הירדן לגבול — כפי שרוצה מרדור — הרי גם אז היו הבריטים נמצאים במרחק רגעים אחדים מהגבול, בעבר-הירדן. ואיני מאמין, ש"המחסום הטבעי" המדומה היה חוסך לנו משהו בתקציב-הבטחון. אם החזקנו כוחות צבאיים, שעלו לנו בהוצאות לא קטנות, אין זאת מפני צורת הגבולות, — אלא מפני המצב הפוליטי. כל זמן שלא נחתמו הסכמי שביתת-הנשק עם שכנינו, היינו חייבים להיות נכונים לכל. ואם הדבר עלה לנו בכסף — היה הדבר כדאי. לפי מיטב הכרתי. מלחמה אינה מטרה לעצמה אלא אמצעי בלבד. ואם השגנו בהסכמי שביתת-הנשק הרחבת הגבולות וחיוק הגבולות — אם-כי בלא קרבות — השגנו זאת אך ורק בזכות קיומו של צבא-הגנה לישראל. יודע אני, שבמשך חדשים היתה בצבא הרגשה לא טובה, הרגשה של חוסר מעש, בטלה. ובאותו הזמן לא יכולנו להסביר הכל, אפילו לא לצבא עצמו, אך אני רוצה לציין, שתיקון הגבולות וחיוקם בנגב, במרכז, במסדרון ירושלים, בקו מסילת-הברזל, בואדי-ערה, בגליל — לא היו נעשים בלי הצבא. הצבא מילא שליחותו בעצם היותו — והשליחות היתה חשובה ורבה.

*

ועכשיו לשאלות העקרוניות, שנתעוררו בוויכוח. אעמוד בעיקר על שתיים: הכשרה חקלאית וגיוס-חובה של נשים.

השתוממתי לשמוע, שההתנגדות לחובת הכשרה חקלאית באה דווקא מאיש פתח-תקוה, מחבר-הכנסת י. ספיר. גם בדברי מתווכחים אחרים ראיתי, שלא עמדו על משמעותו המלאה של סעיף זה בחוק שירות-הבטחון, ואנסה להבהיר הדבר במיטב יכולתי.

אצלנו מערבבים שני מושגים שונים, ומזהים בטעות צבא עם בטחון. ודאי שיש קשר בין צבא ובין בטחון, וכל זמן שיש סכנת מלחמה בעולם, מצריך הבטחון קיומו של צבא. אך צבא אינו ממצה צרכי הבטחון, ובעיית הבטחון היא מקיפה ומעמיקה יותר מבעיית הצבא.

בעיית הבטחון שונה כמעט בכל עם, ולא הרי הבטחון באמריקה כבטחון במדינות אירופה, וכמעט בכל מדינה יש בעיה מיוחדת. אך בעיית בטחוננו היא לגמרי יחידה במינה, ואין לה אחות באומות.

יש עם אחד באירופה, שבעיית בטחונו היא מהפפתיות ביותר — זהו העם הצרפתי, שבמשך שבעים השנים האחרונות ראה שלוש פעמים, כיצד פלשה גרמניה לארצו ועשתה בה שמות. אך בעיית הבטחון בצרפת אינה חמורה באותה המידה כפי שהיא פה. גרמניה התנקשה לא פעם בגבולות צרפת, ניסתה וגם הצליחה לקרוע ממנה חבלים שונים, ובמלחמת-העולם האחרונה גם שיעבדה אותה כולה. בעיית הבטחון שלנו — היא לא רק בעיה של גבולות, שלמות המדינה, עצמאותה. בבטחון כרוכה שאלת קיומנו: לחיות או לחדול. אילו חלילה היתה מלחמה זו נגמרת אחרת מאשר נגמרה, לא רק שהיינו מפסידים את עצמאותנו ומדינתנו — אלא היינו נעקרים ונשמידים. ומאחר שבעיית הבטחון היא לגבינו בעיית הקיום עצמו — עלינו לראות הדברים כהווייתם, בשרשם, בלא כל חציצה וצעיף.

בטחוננו-ראנו נשען לא על ביצורים, לא על נשק ולא על צבא, אלא על דבר אחד בלבד — על העם כולו, על כשרו ומאמצו הכולל, המאוחד, העליון. אם העם כולו בשלמותו ובמלוא יכולתו לא ידע לעמוד במבחן — לא יועיל לו שום מבצר, שום כלי-זין, שום צבא. וכיוון שהכל תלוי בעם גופו ובעם כולו — חייבים אנו לשאול עצמנו שאלה, ששום עם אחר אינו שואל: האם אנו עם? ובלי לחשוש שיאמרו לי, שאין לי אמונה בעם ואין לי אידיאולוגיה ציונית, אני עונה: עדיין איננו עם. ואין אני מתכוון לתפיסה אידיאולוגית ולמושגים פילוסופיים-סוציולוגיים. אני מתכוון לקיבוץ מלוכד ומעורה במולדתו, בתרבותו, באחדותו, המסוגל לעמוד על נפשו עד אישו האחרון ועד טיפת דמו האחרונה, פשוטם כמשמעם. אני בטוח, שבמשך הזמן נהיה עם כזה, נתערה, נתלכד, נתאחד, נצורף בכור המולדת והלשון והמשק ובהרגשת עצמותנו ושלמותנו, ונהיה עם לא פחות מכל עם אחר בעולם. אלא שתהליך היסטורי זה, המתחיל בתוכנו, הוא ממושך, ואין אנו יכולים לסמוך עליו, כי אין יודע מתי תיפתח הרעה ומתי נעמוד בפני מבחן עליון. היינו מעטים ועדיין אנו מעטים, אך מאז ערב המלחמה גדלנו בחמישים אחוז בערך. אלא שגם גידול מועט זה הוא מדומה מכמה בחינות. איני מדבר כרגע על הדבר מבחינת קליטת העליה, אלא מבחינת הבטחון. ומבחינה זו נתבונן במה שנעשה בארץ. באים יהודים מכל הארצות — ואין

להם שפה משותפת. אין כוונתי לעובדה שאינם יודעים עברית, אלא פשוטו כמשמעו, אין הם יכולים לדבר איש עם אחיו. כשנפגשים ביפו עשרה יהודים, הרי אין איש מאתנו, אפילו לא משה שרת, יכול לדבר עם כל אחד, ואין אף שפה אחת מובנת לכולם. אין עם כזה בעולם. היעמדו אנשים בלי לשון כללית במבחן חמור? ועם זה זר לארץ, והפעם הכוונה לא רק לעולים החדשים, אלא גם לעולים הישנים, וגם לרבים מילידי הארץ. אין עכשיו שם פופולארי וחביב יותר מנגב. אבל כמה תושבים יודעים את הנגב? ואנחנו אולי נצטרך ליהרג על הנגב. רבים סבורים, ודאי, שהנגב הוא מין גן-עדן זב חלב ודבש. וכשישלחו שמה בפעם הראשונה להגן עליו וימצאו שזה ישימון-תלאובות וצחיח-סלע, יאמרו: הכדאי לנו ליהרג בגלל זה? וכמה יודעים את הגליל? את ים-המלח? כל יהודי יודע את ארץ-ישראל של-מעלה, אך לאשרנו הגדול אנו חיים עכשיו בארץ-ישראל של-מטה, ועל ארץ זו נצטרך להילחם. כמה מהתושבים מכירים ארץ זו, מעורים בה וקשורים אליה — כמו שהיא?

*

לרגל מלאכתי אני חייב לדעת מה שנעשה בצבא. בצבא יש יוצאי 55 ארצות. ואין לכם מושג כמה גדולים המרחקים והנכר שבין יוצאי הארצות השונות. בזמן האחרון נתפרסם לגנאי ובלא יסוד דבר המרוקנים. כל המידות המגונות תולים ביוצאי-מרקו — כי אחדים בתוכם חטאו ועל כל העדה יצא הקצף. אך כדאי שתדעו, כיצד המרוקנים רואים אותנו, את כולנו, כל אלה שאינם יוצאי צפון-אפריקה, ושבפיהם אנו מכונים בשם פולנים. "פולנים" אלה נראים בעיניהם כמתנכרים, עושקי-זכויות, מדכאים, שחצנים, מתרבר-בים, משוללי רגש יהודי וכו' וכו'. ובקורתם של ה"פולנים" צודקת לא פחות מאשר בקורתנו אנו על המרוקנים, אלא שהמרוקנים רואים את כל האחרים כחטיבה "פולנית" אחת — ואנחנו יודעים את ההבדלים שבין גח"ל ובין מח"ל ובין ילידי הארץ ובין יוצאי ארצות שונות שבתוך אנשי גח"ל ובתוך אנשי מח"ל עצמם.

אילו היה לנו הרבה זמן — אין כל יסוד להיבהל. סוף-סוף כולם בני-ישראל ובמשך הזמן יכירו איש את רעהו, ילמדו, הם או ילדיהם, הלשון

העברית, יתעו במולדת, יתקשרו זה לזה וכולם יחד עם הארץ, ויהיו לעם אחד לא רק להלכה אלא גם למעשה. אך מי יודע, כמה זמן ניתן לנו ומתי ניקרא לעמוד במבחן?

ושנת ההכשרה החקלאית מכוונת בשורה הראשונה — לבנין העם, לגיבוש אבק-האדם, המתקבץ מכל קצות העולם, לחטיבה לאומית אחת, לליכוד קרעי הגולה ופיזור השבטים בחישוקי לשון, תרבות, עבודה, משק, ידיעת הארץ, אהבת-מולדת, הכרה הדדית, ידיעת עברנו וחזון עתידנו; בית-הספר לא יעשה זאת — כי רבים באים ארצה לאחר גיל בית-הספר, וגם חוק חינוך-חובה לא יעמוד להם, כי הם למעלה מגיל 13-14; ועולים אלה באים ישר ליפו, ללוד, לרמלה או לסלמה. במשך הזמן יתערו גם במקומות אלה, הם או בניהם, ויושרשו במולדת. בינתיים נשאר העולה אבר מדולדל, מוזנח, מתנכר ומנוכר. ובטחנונו מחייב כי נקח עולים בגיל של 18—25, שעודם מסוגלים לקבל השפעה, ונקנה להם במהירות את הלשון, אם אינם יודעים עברית, וננחיל להם וגם לבן-הארץ שאינו יודע את הארץ — את ידיעת הארץ, ונכניס אותם למסגרת לאומית, בסביבה מחנכת, ונלמד אותם עבודת-האדמה, פעם בגליל, פעם בשומרון, פעם בדרום, כי אינם מוכרחים להימצא תשעה חדשים במקום אחד. נחזק את בריאותם ונרגילים לסדר, למשמעת, לחיים משותפים, לאחריות הדדית, לחברות יהודית; וכך נבנה עם מאוחד בלשוננו, בהכרתו, בעוז רוחו, דבק בארצו ובעצמאותו.

לא נפחדתי מדברי גלילי, שהצבא טבוע בטבע של קרייריזם, בטלה, התהדרות, נחשלות וכו' וכו'. הוא ודאי לא ייחס כל המידות המגונות האלה ל"הגנה" ולפלמ"ח, וה"הגנה" והפלמ"ח היו "טבועים בטבע של צבא". אני יודע מסגרות אחרות, ציביליות בהחלט, שאפשר למנות בהן כל המידות הטובות שמנה גלילי בצבא. לא המסגרת קובעת — אלא התוכן. אנחנו נמלא את מסגרת-צבאנו בתכנים חלוציים בוני-עם, ואין משען אחר לבטחנונו מלבד העם, ועלינו לעצב דמותו של העם. ולכך מכוונת ההכשרה החקלאית. ושנה אחת אינה זמן רב ביותר. שלוש או חמש שנים היו כמובן עושות יותר, אלא שאין זה בגדר האפשרות. אך אני מאמין, שגם בשנה אחת אפשר לעשות גדולות — סוף-סוף בחורינו ובחורותינו הם יהודים, ואם נשקיע

בהם שנה של עבודה מחנכת, במשק, בחקלאות, בתרבות, בענייני צבא, ונעשה המלאכה בנאמנות, באהבה, בלב שלם ובלב אחד בלי ניגודים אידיאולוגיים וחברתיים, אלא בשלמות ובאחדות חלוצית, — נשנה פני הדור הצעיר ונקים מסד בריא ובן-קיימא לאומה המתחדשת במדינת-ישראל.

הכשרה זו דרושה לא רק לעולים. גם בבני-הארץ תמצאו כל הניגודים והמרחקים המצויים בגולה. בשכונות-העוני, בפריברים העזובים, ובכמה מקומות אחרים תמצאו כל התופעות, המציינות ריכוזי עולים חדשים. וגם הנוער, שכבר זכה להתחנך בארץ וספג כמה מהערכים החלוציים, זקוק לפגישת-אחים עם העולים ועם בני שכונות-העוני, לא רק באשר יש לו מה לתת להם, אלא גם באשר יש לו מה ללמוד מהם. והכשרה חקלאית במסגרת צבאית, ז"א במסגרת של שירות-חובה לאומי, המיוסדת על סדר, משמעת, אחוה ושוויון, תקרב לבבות, תעמיק הבנה הדדית ותגביר הקשרים עם הארץ ועם הכלל הלאומי. הכשרה זו תבריא הגוף, תחשל הנפש, תישר עקמומיות, תהרוס מחיצות, תעקור ניגודים מדומים, תגדל נוער חלוצי לוחם. אם נזכה ונצליח — זה יהיה בית-היוצר לעם חלוצי לוחם.

*

והתכלית השניה של הכשרת-חובה לכל נער ונערה בישראל — היא בנין הארץ, בנין השממות. לא אעמוד עכשיו על בעיות בנין הארץ מבחינה משקית-התישבותית וחברתית-מדינית. על כך נצטרך לדון בהזדמנות מתאימה — כי זוהי אחת משלוש-ארבע השאלות המרכזיות של מדינת-ישראל; הפעם אני מצמצם במסגרת בעיות הבטחון. לא יכון בטחוננו אם לא נאכלס כל חלקי הארץ ולא נפתח וניישב כל האדמות השוממות.

אין המדינה יכולה לגזור על אזרחיה דווקא התישבות חקלאית, אך עליה להכשיר את הנוער, כל הנוער, מבני-הארץ ומעולם, להתישבות חלוצית על הקרקע; על המדינה לעודד ולטפח התנועה החלוצית למילוי תפקידה בהתישבות ובכיבוש הים והאוויר; חובת הכשרה חקלאית לכל נער ונערה בישראל תשמש מנוף אדיר-אונים להסתערות חלוצית בהתישבות. ההתישבות כעליה היא תנאי מוקדם לבטחון. אין מן הצורך להדגיש שוב התפקיד

החיוני שמילאו המשקים במלחמת חירותנו: בעמק־הירדן, בגוש־עציון, בנגב, בהררי ירושלים. לבטחוננו בעתיד ידרשו משקים יותר — ובשטחים חדשים.

*

ובסיום פרשה זו אני רוצה להדגיש נקודה נוספת: כשם שבטחוננו לא יפון בלי ישובי־מגן בכל פינות מדינתנו — כך אין להישען בבטחוננו רק על ישובים, גם במלחמת חירותנו לא היינו עומדים בלי צבא, וכל גבורת המשקים לא היתה עומדת להם, לולא היו כוחות־צבא ניידיים ביבשה ובאוויר (ובמידה ידועה גם בים), שתקפו את האויב באשר הוא שם, מחצו אותו והדפו אותו מעבר לגבולות מדינתנו. ישובי־מגן הם להגנה סטאטית מקומית. הגנה זו הספיקה לנו בעבר, כשעמדנו נגד כנופיות, ובארץ היה שלטון זר. בעתיד לא ניעגן לדרכי־הגנה אלה, אם יתקפו אותנו ושוב יכפו עלינו מלחמה, לא ננקוט באסטרטגיה דפנסיבית, אלא נעבור להתקפה על האויב — ועד כמה שאפשר בשטחי האויב. אני מקווה שאנו לא נתקוף אף פעם את שכנינו. אך אם הם יתקפו אותנו כפי שעשו הפעם — נעביר המלחמה לשערי ארצם, ואת המלאכה הזאת לא יעשו ישובי־מגן. ועלינו לשכוח את הרומנטיקה של ה"הגנה" — דרכי ה"הגנה" לא יסכנו בעתיד. את המלחמה נעשה לא במיליציה מקומית — אלא בצבא מהיר־תנועה ורב כוח־אש, המפעיל בממדים גדולים חיילות שונים ביבשה, באוויר, ואם יהיה צורך — גם בים, במבצעים משולבים תוך תכנון ופיקוד אחיד. נזכור באהבה וביקר את מפעלי־ה"הגנה" בעבר — אך בעתיד נפעל בדרכים אחרות. ההולמות את הצרכים והתנאים החדשים.

בעיות הבטחון נוקבות עד התהום. ולא נפתור אותן בתשובות קלות. השאובות מעברנו או שאולות מעמים אחרים. מה שהספיק בעבר ומה שמספיק לאחרים — לא יספיק לנו, כי בעיית בטחוננו היא יחידה במינה. כל מה שיש ללמוד מאחרים ומעברנו — נלמד, אך לא נעמוד במבחן אלא אך ורק אם נראה מצבנו וצרכינו בייחודם ההיסטורי והגיאוגרפי, ונבנה שיטת־בטחון הולמת יחוד זה. לשם כך עלינו לדאוג לא רק לבנין הצבא — אלא גם לבנין העם והארץ. הצרכים שלובים ואין להפריד בין הדבקים.

*

ועכשיו לשאלת האשה במערכת הבטחון. חוששני, שבשאלה זו אהיה איש ריב ומדון לכל הסיעות בבית זה, ואחלוק גם על שומרי-המסורת וגם על דוגלי-הקידמה שבתוכנו.

כשדנים על מקומה של האשה, יש לזכור שני דברים — ושניהם יחד. הדבר הראשון — היעוד המיוחד של האשה, יעוד האמהות. אין בחיים יעוד גדול מזה. הציונות חונכה אותנו להחשיב „אילן” ו„עץ”; בנטיעת כל עץ ראינו — בצדק — לא רק מפעל של בנין אלא של תקומה. והתנועה נטעה בלבנו אהבה לשתיל, לעץ, לנטיעה. וכך גם קידשו בצדק את ה„עץ” — ולאידוקא עז, אלא כל בעל-חי הדרוש לבנין המשק והארץ, וגם כשלמדנו מלאכת הרובה, בימי „השומר”, לפניו ולאחריו, לא היה זה מתוך זלזול לאילן — אלא מתוך שמירה והגנה עליו. ועלינו מעכשיו לא להפחית, אלא להגביר החשבת העץ. עלינו להרבות עצים בארץ, על כל צדי דרכים, על צלע הר, על כל חול שומם, על כל אדמת-טרשים. העצים יבנו אדמת המולדת, יפרו עפרה וישוו לה הוד ויפעה.

אלא ששום עץ ושום בעל-חי לא ידמה לתינוק, אין יצור חשוב, יקר ונעלה כילוד אדם. הוא נזר הבריאה, הוא נצח האנושות, הוא עתיד האומה, והטבע גזר שרק האשה יכולה ללדת ילד. זוהי סגולת האם, ברכתה ויקרה. לכל אחד מאתנו היתה אם — וכל איש יודע שלא היתה נפש יקרה, אהובה ונאמנה בחייו כמו האם. עלינו לתת כבוד ויקר לאמהות, ולהעמיד האשה בתנאים הנוחים והרצויים ביותר כשעליה להיות לאם. עלינו להפחית במידת יכולתנו צער גידול בנים וכאבי אמהות. לא רק הבן חייב בכבוד האם — אלא המדינה כולה, החברה כולה, חייבת בכבוד האמהות ובזכות האם. היש בחיים דבר נאצל וקדוש כאמהות? אין לעשות שום דבר העלול לפגוע באמהות, ויש לעשות הכל, המסייע לאמהות ומקיל עליה.

אלא שיש לזכור גם דבר שני: האשה אינה אשה בלבד, היא גם אישיות, כמו הגבר. ולאישיות זו מגיעות כל הזכויות וכל החובות המגיעות לאישיותו של הגבר — מלבד אלו המתיחסות לאמהות. מעבר לאמהות — דין האשה כדין אדם, ואין לגרוע ממעמדה, מזכויותיה, מחובותיה במלוא הנימה.

האישיות היא מטרה לעצמה, ולא רק אמצעי לדבר אחר. ולאישיות יש זכויות וחובות, ואין הבדל בנדון זה בין איש ואשה.

בבית הזה יש חברים שיש להם השקפה אחרת. יש להם זכות לדעה שלהם, אך מובטחני שרוב הישוב, רוב העם, מקבלים את העיקרון היסודי, שהאשה דינה כגבר בכל מה שנוגע לזכויות-אנוש, ושמעמד האשה לא יכול להיות ירוד וגרוע ממעמד הגבר בשום דבר שבעולם. אין האשה פסולה לשום שירות, אין היא משוללת שום זכות, ואין היא פטורה משום חובה, אלא אם כן הדבר פוגע באמהותה.

האשה היתה שותפת שוות-זכויות וחובות בתנועה הציונית ובישוב, בכל מפעלי הישוב, גם בבנין וגם בהגנה, גם ביסוד המדינה וגם בהקמת צבא-ההגנה לישראל, ועשתה חלקה במלחמת שחרורנו.

הטענות שנשמעו פה נגד שיתוף האשה במערכת הבטחון — שמענו לפני שלושים שנה מפי „המזרחי“, כשבאנו לקבוע זכות האשה בבחירות לאסיפת-הנבחרים. גם אז טענו בשם המסורת כביכול, ועכשיו יושבים אנשי „המזרחי“ ו„אגודת ישראל“ יחד עם נשים בכנסת וגם בממשלה. ואין הם יכולים לדרוש מהציבור דבר בלתי-אפשרי: שיפלה בין מעמד האשה ומעמד הגבר, ולא יכיר בשוויון זכויותיהם וחובותיהם של שני המינים.

אך גם הטענות שנשמעו כאן בשם הקידמה, כביכול, המתעלמות מתפקיד ומחשיבות האמהות — החשיבות האנושית והלאומית — אין לקבל. אין להטיל על האשה תפקידים שאינם מתישבים עם האמהות. תפקיד האמהות אינו דבר שיש להתבייש בו — אלא להיפך. לא רק החברות שלנו — כולנו חייבים להרים קרן האם בישראל. אבל הרמת קרן האמהות אינה אומרת הפליית האשה; כל הפליה בזכויות ובחובות מתנגדת להכרה המוסרית של רובו המכריע של ציבורנו — ואין לקבלה.

חברינו מ„החזית החדשה“ אינם יכולים לבוא אלינו בשם העבר בתביעה, לגרוע את תפקידה של האשה במערכת הבטחון, בבנין העם והארץ. לא נבנה את עתידנו במתכונת עברנו בגולה, גם לא במתכונת עברנו לפני אלפי שנים. עתידנו לא יתכן בלי שהאשה תמלא בו תפקיד אחראי ואקטיבי בכל שטחי חיינו. שמחתי לשמוע את הדברים האמיתיים של חברי-הכנסת אונא.

על התנועה החלוצית של „המזרחי“. הוא הכריז בגאון מוצדק, ש„התנועה החלוצית הדתית חוללה מהפכה במעמדה של האשה בחברה הדתית המסורתית — בלי שנפגעה על-ידי כך המוסריות היהודית המסורתית“. והוא גאה בצדק על חברותיו בקיבוצי „הפועל המזרחי“, שעמדו „בכל הנסיבות: במשק ובמלחמה“, ובאומץ-לב מוסרי קבע, ש„יש צורך לתת אימון בנשק לבנות“. היאמר עכשיו מישוהו שנלמד עברית רק את מחצית העם — הגברים בלבד, מפני שכתוב אי-שם שבת אין ללמדה תורה? הנקים התישבות מורכבת רק מגברים? הנשלול מהאשה הזכות והאפשרות לעבוד בבית-חרושת, במשרד ובמשק חקלאי?

צדק הרב כהנא בתביעתו מאלה שאינם שומרים את דיני השולחן-ערוך, שלא יסתייעו בו לחיוב או לשלילה. לכולנו יש חלק ונחלה ביהדות ובתורת ישראל. ואנו גאים על התיאור שניתן בתנ"ך לאשת-חיל אשר „דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה, היתה כאניות סוחר, ממרחק תביא לחמה, — זממה שדה ותאמץ זרועותיה, — עוז והדר לבושה, — פיה פתחה בחכמה, — ולחם עצלות לא תאכל“. שנת האימונים וההכשרה תחנך נשי-חיל כאלו בישראל.

תורת ישראל היתה תמיד תורת-חיים, ובדבר שיש בו פיקוח-נפש אין מתחשבים אפילו בקדושת השבת.

אין פיקוח-נפש גדול מצרכי הבטחון. הבטחון מחייב שהאשה תתאמן בשימוש בנשק, כשם שהוא מחייב שתקבל הכשרה חקלאית; בלי שיתוף האשה לא נבנה, לא נפריח השממה ולא נקיים הבטחון.

המלחמה שאנו מתכווננים לקראתה היא מלחמת-מצוה, כפי הגדרתו של הרמב"ם, כלומר מלחמה לעזור לישראל מיד צוררים שתוקפים אותו. במלחמת-מצוה, קובע הרמב"ם, שאין המלך, כלומר השלטון הריבוני, צריך ליטול רשות מבית-דין אלא „יוצא בכל עת וכופה העם לצאת ופורץ לעשות לו דרך, אינו מעקם אלא הולך בשווה ועושה מלחמתו, ועושה מלחמה בכל יום ויום, ואפילו בשבת“. וגם על הפיטורין שהתורה פטרה את האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, או אשר נטע כרם ולא חיללו, או אשר אירש אשה ולא

לקחה — אומר הרמב"ם שאלה נאמרו רק על מלחמת-רשות, שקוראים בימינו מלחמה אגרסיבית להרחיב הגבולות, ואילו במלחמת-מצוה, כלומר במלחמת-התגוננות, "הכל יוצאין, ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה", כמו שעשה המלך אסא בשעתו.

חבר-הכנסת שאג טען, שדברי הגמרא והרמב"ם ש"הכל יוצאין, ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה" חלים על זמן מלחמה, ולא על הכשרה בימי-שלום, אולם מימי אסא המלך, או מימיהם של רב יהודה ורב, שבשמים הובאו בתלמוד הדברים היפים האלה, ואף מזמנו של הרמב"ם, שפסק הלכה כדברי רב — חלו שינויים בהנהלת המלחמות. בימים ההם היתה המלחמה דבר פרימיטיבי ולא דרשה הכנות מרובות ואימון מוקדם — אם-כי גם אז ניצחו אותנו הרומאים מפני שפיתחו את המדע הצבאי והמערך הצבאי יותר מכל העמים שבהם נלחמו. אך המלחמה בימינו היא לכל הדעות מלאכה מורכבת ומסובכת, הדורשת הכנות מרובות ואימון רב, ואי-אפשר לגייס סתם אנשים עם פרוץ המלחמה, אלא חובה לאמן אותם תחילה. ואם "הכל יוצאין" למלחמת-מצוה — יש להכשיר כולם בעוד מועד, ובכלל זה גם הנשים.

אילו היה מצבנו ב-15 במאי כפי שסבור מרידור, בלא כל התכוננות מוקדמת, כי אז היינו אבודים. לאשרנו טעה מרידור בידעיותו ההיסטוריות ונעשו הכנות זמן רב לפני הפלישה, והכנות אלו הן שעמדו לנו בבוא המבחן.

בנפש חפצה אנו מניחים לחבר-הכנסת ב"חזית הדתית" לקבוע מה יש ומה אין בשולחן-ערוך, אולם מהו פיקוח-נפש בימינו — זאת נקבע כולנו, כי זאת יודע כל אחד מאתנו; זוהי שאלה של עובדה ולא של דין, וכל אחד מאתנו מוסמך לקביעת עובדות-חיים. ואם יש להתגונן — יש להתכונן, ומן ההכרח לשתף את האשה בתכונה.

אומרים לנו שאין מגייסים נשים לצבא בשום אומה שבעולם בימי-שלום. גם אנו איננו מתכוונים לגייס נשים ליחידות-קרב — אם-כי איש לא יוכל להבטיח, שאם חלילה נותקף ונצטרך לעמוד על נפשנו, לא נצטרך לגייס איש ואשה, מנער ועד זקן. אך החוק שלפנינו דן על ימי שלום —

והאימון שאנו רואים צורך לתת לאשה, הוא אימון צבאי ראשוני והכשרה חקלאית; האשה לא תהיה חייבת בשירות השנה השניה, שהיא כולה צבאית, אלא אם תתנדב לכך — ורצוי שתתנדב למקצועות מיוחדים: שירות רפואי, קשר, רדיו, טלפון, נהגות, עבודה משרדית וכדומה. שנת־ההכשרה הראשונה מכוונת לעצב עם מאוחד קשור לארצו, מוכשר להתישבות ולהתגוננות מקומית. מכל אלה אסור להוציא את האשה. ויש שואלים: למה תאמן האשה בשימוש בנשק, אם לא תישלח ליחידות־קרב?

יש לזכור, שהמלחמות בימינו אינן עוד מה שהיו בימי־הביניים ואפילו בזמן החדש עד המאה העשרים, כשהמלחמות התנהלו רק בין הצבאות. בימינו מתנהלות המלחמות בין עמים, ואין מבחינים בין חייל ובין אזרח. בהתקפת־האוויר על תל־אביב ב־15 למאי ובכל התקפות־אוויר שלאחר־מכן פגעו לא רק בחיילים, אלא גם באזרחים. המלחמה בימינו היא טוטאלית, וכל ישוב בלי יוצא מן הכלל עלול להיפגע בה. הגברים ימצאו ביחידות־קרב, וכפי שאני מקווה לא ישבו בבתיים ובישוביהם — אלא יצאו בצבאנו לפעולות אופנסיות, למחוק את האויב בארצו־הוא. ואין להניח שהאויב יטמון ידו בצלחת; הוא יתקוף את ישובינו. הנניח את הישוב בטירת־צבי על נשיו — בלי ידיעה וכושר להשתמש ברובה, במכונית־יריה, בנשק אנטי־אווירי ואנטי־טנקי? היבחין האויב בין גבר לאשה בהתקפתו על הנקודה? כל אשה ההולכת להתישב — חייבת לדעת לאחוז בכל סוגי הנשק הדרושים להגנת המקום, והיא לא תלמד המלאכה בשעה שהנקודה תיתקף והמלחמה תהיה נטושה, אלא עליה להתאמן בעוד זמן; ואסור לשלוח מתישבות לנקודת־ספר — וכל נקודה בארץ היא בבחינת נקודת־ספר, — בלי שתדע שימוש יעיל בכל סוגי נשק־מגן, הכולל גם נשק אנטי־אווירי ונשק אנטי־טנקי.

אני תמיד־דעים בהחלט עם אלה שציינו חשיבות הילודה, אך דווקא משום כך יש הכרח בהכשרת נשים — כי לא תהיה ילודה אם ההתישבות החדשה תיבנה על גברים בלבד. ואם אנו רוצים, שהבחורות שלנו בהתישבות יחתנו וילדו ילדים — עלינו לאפשר להן להגן על עצמן ועל התינוקות

שלהן. אנו רוצים, שהתינוקות יחיו והאמהות יגנו עליהם — ואנו צריכים לבנות ארץ ולהקים התישבות בתנאים, שבהם צריכה האשה לדעת להתגונן. זוהי המציאות שלנו — ואנו נקבל באהבה את גזירותיה.

ודאי, כשהרב י. מ. לויין וחבריו חיו בפולין לא היו צריכים לדאוג לסדר־יבטחון, או שהיה נראה להם שאינם צריכים לדאוג לכך. הבטחון היה ענינה של המדינה הפולנית. עכשיו אנו חיים, לאשרנו, במדינת־נר־אנו, והמכשלה הזאת — וזוהי מכשלה חמורה מאין כמוה — מוטלת עלינו, עלינו בלבד, ועל כולנו. עלינו ללמד הנוער שלנו לבנות נקודות חדשות — ולהגן עליהן. ובשתי המלאכות גם יחד צריכות להשתתף הבחורות שכם אחד עם הבחורים.

מהו מקור התנגדותה של „החזית הדתית“? לא נימוקי דת, אלא נימוקי מוסר, נדייק ונאמר — נימוקי צניעות. איני יודע מדוע סבור הרב י. מ. לויין, שעל דברים אלה אין לדבר ולדון בפומבי? בשאלות מוסריות אין תהום בינינו. יתכן שבכמה דברים לא־עקרוניים שונים מושגינו על צניעות ממושגים, אך ביסודו של דבר אין הבדל בינינו. אם הרב כהנא, שכולנו יודעים לכבד אותו, ושאינו נופל בחלוציותו מהחלוצים שלנו, אמר שהוא רשאי וחייב לדאוג לאמו, לאחותו, לבתו — הרי כל אחד מאתנו יכול לומר זאת. גם לי היתה אם, גם לי יש אחות, ויש לי בנות וגם נכדה, יש לנו קיבוצים — ויש קיבוצים ל„הפועל המזרחי“ ופועלי־אגודת־ישראל. ואני שואל: בקיבוצים הדתיים שלכם חיים ועובדים יחד בחורים ובחורות — היש פריצות בתוכם? ומהו הפחד שנשלח נערות להכשרה לקיבוץ „טירת־צבי“ או „חפץ־חיים“? מדוע יכולע לצניעותן? אין כל יסוד לחשש זה. כן אינני מבין, מדוע אין אנו חייבים לדאוג לצניעותם של הגברים? סוף־סוף אין אשה יכולה לחטוא בלי גבר. ואם קיבוצי החלוצים הדתיים נאמנים על צניעות הגברים, מדוע לא יאָמנו מביחנת הצניעות גם הבחורות? כלום אין בחורות עובדות ביפו ובתל־אביב? מסופקני אם התנאים המוסריים בתל־אביב עולים על אלה שבקיבוצים, בין דתיים ובין לא־דתיים. ואינני מתכוון הפעם לסנסציות חדשות לבקרים, שעתונינו מזכים אותנו על מעשי־אונס — אלא לחיי יום־יום. דווקא מרכזי־ההכשרה, שהיו שומים במשטר מיוחד, יהיו

בטוחים הרבה יותר מבחינת הצניעות מאשר כל שכונה עירונית או מושבה שבה חיות בחורות ישראל.

בחורות דתיות ישלחו למרכזי-הכשרה דתיים, כי המדינה תדאג לא רק לכשרות ולשבת, אלא גם לאטמוספירה דתית בשביל הנוער הדתי, כוונתנו לתת גם לנוער הדתי הכשרה חקלאית, חינוך עברי ממלכתי ואימון צבאי ראשוני, ולא להעביר אותו על דתו. הנוער הדתי ימצא בתוך אקלים דתי בכל תקופת-ההכשרה, והאווירה במקומות אלה תהיה מוסרית מכל הבחינות יותר מאשר בכל מקום אחר שהוא. נדמה לי, ש"הפועל המזרחי" ופועלי-אגודת-ישראל רשאים להתגאות בחברים כאונא וקרב כהנא — החיים בתוך קיבוצים. רמתם היהודית, אפילו זו המסורתית, לא פחתה בקיבוץ, אלא עלתה; בעלות המתח החלוצי, הקיבוצי, מתעלה האדם מכל הבחינות, ומה הפחד משליחת נערות להכשרה בקיבוצים אלה?

הכשרה זו — היא צו לאומי, צו הבטחון, צו של פיקוח-נפש. כשתתקיים הנבואה "ולא ישא גוי אל גוי חרב" לא תתאמן האשה בנשק, אך גם הגבר לא ילמד אז מלחמה.

בהתנגדות זו יש אי-הבנה נוקשה, שאין לה כל הצדקה בצרכי חיינו ובנסיבות חיינו. הסכנות שאתם חוששים להן — הסכנה לצניעות — הן מדומות; הסכנות שאנחנו חוששים להן — התקפת אויבים — הן, לצער כולנו, ממשיות. ועלינו לתת נשק בידי המתישבות שלנו.

הרב כהנא אמר, שיש פסוק מפורש "לא יהיה כלי גבר על אשה". הפסוק לא התכוון בכך לרובה ולמכונת-יריה. ויש לסמוך על פירוש רש"י. רש"י אומר על פסוק זה: "לא אסרה תורה אלא לבוש, המביא לידי תועבה". נותנים לנערה מכונת-כתיבה — ועושים זאת, כמדומני, גם במשרד-הדתות וגם במשרד-הסעד של הרב י. מ. לוין. מדוע אין לתת לנערה מכונת-יריה? אף אחת משתי המכונות האלה אינה מביאה לידי תועבה; יש לנו עדות וראיה מטירת-צבי וגוש-עציון — יש לנו עדותו של אונא. הגאה על חברותיו שעמדו בכבוד גם במשק וגם במלחמה. כולנו גאים עליהן, ואנו רוצים להכשיר כל בת בישראל, כדי שנתגאה בה כולנו; גם כשהיא עובדת וגם כשהיא מתגוננת.

*

שואלים אותי: מדוע יש לפטור מחובה זו אשה נשואה? איני יודע אם אפשר יהיה לפטור אשה נשואה, אם חלילה תפרוץ מלחמה. אך בימי-שלום יש לשחרר, לדעתי, כל אשה נשואה, משני טעמים. הטעם האחד הוא — אנושי; אם נערה בת שמונה-עשרה מתחתנת, יש לתת לה שנה לשמוח עם בעלה. רק פעם אחת בחיים יש לבחורה שנה ראשונה לחתונתה, ורק פעם בחייה היא בת שמונה-עשרה. הטעם השני הוא ציבורי — אין להפריע לאשה נשואה להיות לאם. משהו טען, שגם הבעל נמצא בצבא — לאור-דווקא; בת שמונה-עשרה אינה מוכרחה להינשא דווקא לבחור בן 18. בעלה יכול להיות בן עשרים ושתים יותר, שכבר מזמן מילא חובתו לצבא.

אין בתקופת-שלום דוחק בכוח אדם למען הצבא, ואין כל הצדקה להפר חייה-הנישואין של אשה צעירה ואין למנוע ממנה להיות לאם, אם רצונה בכך. ויתכן שגם בחור צעיר שישא אשה — כדאי יהיה לדחות לשנה את שירותו בצבא, כדי שישמח עם אשתו, אך בחור אינו צריך ללדת, ושירותו בצבא לא ימנע ממנו האפשרות להיות לאב.

הרב י. מ. לוין הרים את הוויכוח לרמה גבוהה, לוויכוח על דמותו ומהותו הרוחנית של עם-ישראל. הוא אמר, שוויכוח זה על דמות עם ישראל, שנתעורר במאתיים השנים האחרונות, לא פסק גם עם הקמת המדינה. הצדק אתו — ואין הרבה בעיות נכבדות ונוקבות כבעיית דמות האומה. אין אנו בונים סתם ארץ ולא מחדשים סתם אומה. קשה להניח, שעמנו היה מתקיים בכל התלאות האיומות שעברו עליו במשך אלפי שנים, לולא ראה לעצמו יעוד גדול ולולא שמר בהתמדה קנאית על יחודו. אני גם מוכן לקבל את תשובתו של הרב לוין לבעיית הדמות: „להיות גוי קדוש” — אם-כי הגדרתי שלי ל„גוי קדוש” תהיה ודאי שונה מזו של הרב לוין. בעיני — גוי קדוש הוא עם, שחייו מיוסדים על צדק חברתי ואחזה אנושית. הלל הזקן העמיד תורתנו על כלל אחד גדול: „ואהבת לרעך כמוך”. ובאותה הפרשה שנאמר בה „לא יהיה כלי גבר על אשה” תמצאו כלל גדול שני בתורה „הקם תקים עמו”. זהו צו עליון על עזרה הדדית. אני מאמין, שעלינו לעצב דמות אומה, המגשימה שני הכללים האלה: „ואהבת לרעך

כמוך", ו"הקם תקים עמו". עם שמקיים שני הצווים האלה — הוא עם קדוש. בעם קדוש לא תיגרע זכותה של האשה — לא כאם ולא כאזרח שווה זכויות וחובות במדינה.

ועליכם לקבל שיתוף האשה בבנין ובהגנה לא כגזירת רוב, אלא כגזירת החיים וקדושת החיים. גזירה ממין זה מקבלים באהבה.

*

ולבסוף מלים אחדות על הצבא. שקלתי למטרפסי מאת החברים גלילי וריפטין על שהעזתי להגיד בפתיחתי לבירור, שהצבא יהיה גורם מחנך ומלכד באומה, ויהפך לבית-יוצר של נוער חלוצי לוחם. "הצבאות — לימד אותנו י. גלילי — שימשו בעולם קן לנחשלות, לנתינות מדוכאת, לשמרנות מקודשת ולאויב האיום ביותר של העמים". אני מרשה לעצמי לפקפק באמיתות הכללותיו של גלילי. אני יודע בהיסטוריה צבאות משחר ררים, גואלים, מקדמים, מהפכנים, שהיו מעוז-מבטחים לחירות עמם; ואני יודע מסגרות לא-צבאיות ששימשו קן לקרייריזם, לבטלה, לניצול, להתהדרות. צבאנו יכול ומוכרח להיות גורם מחנך וחלוצי, ובנו תלוי הדבר שהצבא יעצב דמות אומה שלא תבייש את ההיסטוריה היהודית.

יש לנו הרבה דברים יקרים בארץ: יש לנו ארץ יפה, ים תכלת, אוויר-מרפא, משקים ומוסדות. אך כל אלה לא ישוו לנכס היקר ביותר שבו נתברכנו — לנוער היהודי. נוער זה — הוא עתיד האומה.

אינני מאמין שנוער זה חלקו מובחר, מיוחס, חלוצי, וחלקו גרוע, נחות-דרגה וקלוקל. אינני מאמין, שיוצאי ארץ זו הם טובים, ויוצאי ארץ אחרת — רעים. איני מאמין שבני חוג זה מעולים ובני חוג שני — פסולים. אני כופר כפירה גמורה בכל ההבחנות הללו. הייתי עם הנוער הזה לפני יותר מארבעים שנה, ואני חי אתו עכשיו. ראיתי אותו בראשית ימי בארץ — כדי להרגיע את מרידור וחבריו אומר לו, שזה היה לא בסג'רה, אלא בפתח-תקוה. אינני מתבייש גם בסג'רה. כשאנשי "חירות" מדביקים בי שם הגנאי סג'רה — איני נפגע, כשם שלא נפגעתי כשאנשי מפ"ם הדביקו בי שם הגנאי בלטימור. אך הזכות הגדולה של סג'רה מגיעה לא לי — אלא לאיש אחד שאני שמח לראותו יושב באולם זה. גם הוא אינו סבור שבסג'רה

התחילה ההיסטוריה, אך הוא עשה בסג'רה מעשה היסטורי גדול — הקים את "השומר" ויצר את הכוח המזוין הראשון בעם־ישראל בדורנו. אמנם זו היתה התחלה מיצירה, אך כך התחילו אצלנו כל הדברים הגדולים: ראשיתם היתה מיצירה, והנוער היהודי לא הכזיב — ומידו בא לנו כל החיל שעשינו בעבודה, בהתישבות, בהגנה; ראיתי הנוער היהודי בשנת־הפסגה בתולדותינו, בשנת 1948, ושוב לא הכזיב. הם שינו בעוֹז־רוחם פני ההיסטוריה היהודית ופני הארץ הזאת; ועשו זאת לא רק בני־הארץ, אלא גם אנשי גח"ל ומח"ל, — יוצאי חמישים וחמש ארצות־הגולה במזרח ובמערב, בצפון ובדרום, מחמשת חלקי תבל. בכולם נתגלתה גבורה עילאית, גבורה המונית, גבורה של רבבות, ולא של יחידי־סגולה בלבד, וזה לא היה מקרה, זה לא היה רק תופעה זמנית. כאן יש תורשה נאמנה של עם רב־סבל־וגבורה, שאולי לא היה כמותו בהיסטוריה האנושית, עם שנתנסה ביסורים, שלא נתנסה בהם שום עם אחר, ועמד בהם — באשר פיעמה בלבו אמונה עמוקה ביעודו הגדול ובחזון תקומתו. אנחנו קצרנו השנה ברינת־נצחון, מה שאבותינו זרעו בדמעה ובדם במשך אלפי שנים.

אני מאמין, שאם נגייס הנוער שלנו לאימונים ולעבודה חקלאית, ונטפל בו באהבה ובאמונה, ונשלח הנערים והנערות מבני־הארץ ומשבי־הגולה למשקים ולשדה ולמחנות־אימונים ונחנך אותם לעבודה, לסדר, לנקיון, לעברית, למשמעת, לידיעת הארץ, לאהבת המולדת, לעוֹז־רוח, לכושר קרבי, לנאמנות חברית, לאחזה לוחמת, לעזרה הדדית, להתישבות לאומית, לבנין שממה, לכיבוש איתני־הטבע בים ובאוויר, — ונקרא לזה צבא־הגנה לישראל, יהיה הצבא הזה לבית־היוצר של אומה חלוצית, לוחמת ויוצרת, זקופת־גו, עטורת־גבורה ואמונת־חזון. יש גם לעמים מתוקנים אחרים צבאות שאין להתבייש בהם, אינני יודע כל סיבה, מדוע לא יהיה צבאנו מן הטובים שבכל הצבאות, אם לא הטוב שבהם. אם נרצה — לא יבצר מאתנו הדבר, ונקים צבא שיהיה לגאון ולתפארת, למעוֹז־מבטחים למדינת־ישראל המחודשת.

ובסיום דברי עוד הערה אחת: חוק זה אינו ממצה כל הבעיה. הממשלה תכניס במרוצת הזמן חוקים משלימים — על שיפוט, נוהג, משטר וכו';

התקנות שיעשו לפי חוק זה על-ידי שר-הבטחון — יוגשו לוועדת-הבטחון וגם לכנסת. חברי-הוועדה וחברי-הכנסת יוכלו לעיין בהן, ואם ימצאו בהן דברים הטעונים תיקון — יעירו הערותיהם, או גם יחליטו על שינויים, הוספות ותיקונים. הצבא נבנה בתקופה לא-יציבה ובארץ של עליה, ודרושה גמישות רבה בדרכי הביצוע, ואין לקבוע מראש את כל הפרטים בחוק, ולכן הונח דבר התקנת התקנות בידי הממשלה ולגבי חוק זה — בידי שר-הבטחון. אך הפיקוח העליון נשאר תמיד בידי הכנסת, ואם התקנות של שר-הבטחון לא יראו בעיני הכנסת — תוכל תמיד לשנותן או לבטלן. זוהי ממשלה פרלמנטרית — והפיקוח העליון נשאר תמיד בידי המוסד המחוקק.

ד' בחשון תש"י — 27.10.1949

על מבנה הצבא ודרכו

בתיכנון בטחוננו יש לזכור שצבאנו — כשיצטרך לפעול — יפעל בעתיד בתנאים שונים לגמרי מאלה שבעבר, והכשרת הצבא, אירגונו וציודו, יש לכוונם לתנאי העתיד וצרכיו.

הנסיון הארגוני והקרבי של צה"ל במלחמת הקוממיות, — אם כי היה לברכה, — לא יספיק להבא. אנו עלולים לעמוד בעתיד בפני איב יותר חזק ויותר מסוכן.

שכנינו מתכוננים ל"סיבוב שני", ויש להניח שיהיו אז יותר מוכנים ומאוזנים. צבאות האויב, יתכן, יעמדו תחת פיקוד אחיד, אימונם ישופר, ציודם ישוכלל וירבה. יתכן גם, שבעתיד יגדל מספרו של צבא האויב, ויכלתו הטכנית וכשרונו האסטרטגי יעלו.

עלינו איפוא להעלות איכותו של צבאנו, איכותו המקצועית, הארגונית, החלוצית, עד שיא היכולת. עלינו להדביק במידת האפשרות ש כ ל ו ל י ה צ י ו ד ו ה ז י ו ן של הצבאות המעולים בעולם. עלינו לחנך